

ЗНАЧЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ВАЛЮТНОГО ФОНДУ (МВФ) У СВІТОВІЙ ФІНАНСОВІЙ СИСТЕМІ

Міжнародний валютний фонд (МВФ) було засновано у 1944 році в межах Бреттон-Вудської конференції з метою стабілізації міжнародної фінансової системи [1]. Основні ідеї були запропонованими Джоном Мейнердом Кейнсом, представником Казначейства Великої Британії, та Гаррі Декстором Вайтом, чиновником Міністерства фінансів США, які стали підґрунтям Статуту та діяльністю Фонду [2;3].

Одним із ключових викликів післявоєнного контексту була потреба у стабілізації національних економік та обмінних курсів, тому в рамках процесу створення МВФ основними функціями стали надання фінансової допомоги при дефіциті платіжного засобу та регулювання валютно-кредитних відносин. У 1969 році Фонд запровадив спеціальні права запозичення (SDR) як інструмент вирішення світової проблеми нестачі ліквідності та надмірної залежності від долара США [4].

Внаслідок Другої світової війни США мала суттєве домінування над структуризацією МВФ, адже європейські союзники були залежними від американського зовнішньоторговельних операцій, в той час як СРСР мав ідеологічну конфронтацію із західними державами, через що мав обмежений вплив на післявоєнну фінансову систему. Штаб-квартира Фонду була розташована у Вашингтоні та мала ретельний нагляд Міністерства фінансів США над кредитними ресурсами та ключовими рішеннями з долароцентричною фінансовою структурою до її краху у 1971 році [5].

Крах Бреттон-Вудської системи фіксованих обмінних курсів у 1971–1973 рр., спричинений відмовою США від золотого забезпечення долара, поставив під сумнів ефективність фіксованих валютних курсів та засвідчив необхідність глибшої міжнародної координації [6]. У відповідь МВФ адаптував свої функції до нових реалій плаваючих валютних курсів, посилив роль у світовому економічному нагляді та розширив інструменти фінансової підтримки країн.

У 1980–1990-х роках Фонд став центральним інститутом у реалізації політики «Вашингтонського консенсусу», спрямованої на лібералізацію, приватизацію та бюджетну дисципліну, проте його діяльність була піддана критиці через неефективність. На прикладі країнах Південно-Східної Азії після лібералізованої політики відбулись масштабні банківські кризи та відток капіталу. На думку окремих дослідників, програми МВФ у цей період часто не враховували інституційну специфіку країн-реципієнтів, які посилювали соціальну нерівність, після чого Фонд почав зосереджувати свою політику кредитування на збереження фінансового сектору [7]. Починаючи з 1989 року обсяги наданих кредитів зростає, а максимальна кількість фінансування була надана під час світових криз: 1998 р., 2008 р., 2010р. та 2020р. Рис 1.1 Обсяг наданих МВФ кредитів, тис. СДР [8]

Рис. 1. Обсяг наданих МВФ кредитів, тис. СДР [8]

В залежності від потреб країн-членів, функції Фонду були адаптовані для повноцінного досягнення цілей Статуту, що спрямовані на сприяння міжнародної валютної співпраці, багатосторонній платіжній системі та торгівлі. В умовах сучасності МВФ відіграє ключову роль у регулюванні криз ліквідності та підтримці держав у період економічних потрясінь через фінансові та технічні програми, спрямовані на навчання посадовців фінансових інституцій. Особливого значення це набуло у 2020-2025 рр. під час активної підтримки Фонду країн-членів у подоланні наслідків пандемії COVID-19, надаючи екстрене та програмне фінансування. [9]

Україна є офіційним членом інституції з 1992 р. та активно використовує фінансові і технічні ресурси для створення передумов для економічних реформ та сприянню макроекономічній стабільності. [10] Після початку повномасштабного вторгнення росією Україна отримала наймасштабніші обсяги фінансування за програмами Stand-By та Механізмом розширеного фінансування (EFF), а також Інструментом швидкого фінансування (RFI). Завдяки зверненням окремих країн-членів Фонду та додаткової фінансової підтримки, було створено адміністрований МВФ рахунок для зарахування коштів на підтримку України від урядів та міжнародних організацій [11]. Це є позитивним сигналом для міжнародних об'єднань та донорів для єдиної країни, якій було надано фінансову допомогу у стані повномасштабної війни, з метою підвищення можливостей для розвитку на економічній глобальній арені.

Сучасний МВФ є і глобальним аналітичним центром, діяльність якого включає у себе ретельний аналіз економічної політики кожної країни-члената глобальної економічної ситуації, а також формування стандартів прозорості державних фінансів, монетарної політики та статистики. Регулярні звіти Фонду, зокрема World Economic Outlook та Global Financial Stability Report, впливають на формування економічної політики багатьох держав, а рекомендації МВФ враховуються урядами при розробці бюджетної, валютної та боргової стратегії [1; 9].

Таким чином, створення Міжнародного валютного фонду стало відповіддю на глибокі економічні кризи ХХ століття, спричинені неврегулюванням питань економічних криз на Паризькій мирній конференції, а також наслідками Великої депресії та Другої світової війни [5]. Його еволюція від відновлення повоєнної валютної системи до глобального інституту кризового реагування та аналітичного центру відображає зміну викликів світової економіки. МВФ зберігає ключове місце в системі глобального економічного управління та відіграє важливу роль у підтримці фінансової стабільності, зокрема для України.

Список використаних джерел:

1. International Monetary Fund. Annual Report 2023–2024. Washington: IMF, 2024.
2. Keynes J. M. Proposals for an International Clearing Union. London: HM Treasury, 2023 (reprint).
3. White H. D. Plans for a United Nations Stabilization Fund. U.S. Treasury Reprint, 2022
4. IMF. Special Drawing Rights (SDR). Factsheet. Washington: IMF, 2023.
5. Boughton J. M. The IMF and the Force of History: Ten Events and Ten Ideas That Have Shaped the Institution. Washington, DC : International Monetary Fund, 2004. 24 с.
6. Eichengreen B. The Collapse of Bretton Woods Revisited // Journal of Economic Perspectives. – 2022.
7. Stiglitz J. Rethinking the Washington Consensus. Cambridge: Cambridge University Press, 2023.
8. Total IMF Credit Outstanding for all members from 1984–2025. URL: <http://www.imf.org/external/np/fin/tad/extcred1.aspx>.
9. IMF. Global Financial Stability Report 2024. Washington: IMF, 2024
10. Міністерство закордонних справ України. Співробітництво України з міжнародними фінансовими інституціями. URL: <https://mfa.gov.ua/mizhнародni-vidnosini/spivrobotnictvo-ukrayini-z-mizhнародnimi-finansovimi-institutci-yami> (дата звернення: 25.11.2025).
11. Ministry of Finance of Ukraine. Cooperation with IMF: Key Results 2022–2025. Kyiv, 2025